

22.1.2019

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

HE 273/2018 vp

Lausunto hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on vähentää kansainvälistä suojelua koskevan hakemusmenettelyn väärinkäyttömahdollisuuksia. Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös kansainvälistä suojelua hakevan (turvapaikanhakija) työnteko-oikeutta koskeviin säännöksiin. Suomen Yrittäjät kiinnittää huomiota esityksen työmarkkinoita koskeviin muutosehdotuksiin ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeuden karenssi rajoittaa tarpeettomasti työllistymistä

Turvapaikanhakijan työnteko-oikeutta koskee ulkomaalaislain 79 §, jonka mukaan työnteko-oikeutta edeltää niin sanottu karenssiaika. Esityksessä ehdotetaan säännöksen täsmentämistä työnteko-oikeuden alkuaikajankohdan määrittelyn osalta. Karenssien keston ei esitetä muutoksia. Työnteko-oikeus olisi siten myös jatkossakin aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua turvapaikkahakemuksen jättämisestä ja matkustusasiakirjan esittämisestä, tai kuuden kuukauden kuluttua, jos matkustusasiakirjaa ei ole.

Työnteko-oikeutta koskevan säännöksen selkeytys on sinänsä tarpeen, mutta käytännössä se ei ratkaise karenssin aiheuttamia ongelmia. Suomen Yrittäjät huomauttaa, että työnteko-oikeuden karenssi on kestoiltaan tarpeettoman pitkä eikä siitä säädettyä ole tehty vaikutusarvioita.

Kolmen kuukauden karenssi on peräisin alun perin vuoden 1994 ulkomaalaisasetuksesta, josta se on otettu ulkomaalaislakiin (HE 50/1998 vp). Karenssin kesto ei ole perusteltu eikä sen vaikutuksia arvioitu mitenkään. Kuuden kuukauden karenssi ilman matkustusasiakirjaa tulevalle turvapaikanhakijalle on otettu lakiin vuonna 2010 niin ikään ilman tarkempia perusteluja (HE 240/2009 vp). EU:n maahanmuuttodirektiiveissä on asetettu ylärajat karenssien kestolle, muttei alarajaa.

Työnteko-oikeuden karenssi on ongelmallinen sekä turvapaikkahakemuksen jättämisen että mahdollisen uusintahakemuksen yhteydessä. Vaikka hallituksen esityksessä todetaankin, että turvapaikkamenettelyä ei ole tarkoitettu työvoiman maahanmuuttoon, olisi työnteko-oikeuden salliminen hyväksi sekä yhteiskunnalle että turvapaikanhakijalle itselleen.

Työnteon kiellolla on useita negatiivisia vaikutuksia. Se vähintään viivästyttää turvapaikanhakijan sopeutumista Suomeen ja pahimmillaan edesauttaa syrjäytymistä yhteiskunnasta, vaikka oleskelulupa myöhemmin myönnettäisiin. Se on omiaan myös lisäämään pimeää työtä, kun työnteko ei ole mahdollista virallisesti.

On myös huomattava, että karenssi aiheuttaa turvapaikanhakijoiden lisäksi ongelmia myös työnantajille, sillä työnantajan voi käytännössä olla vaikea saada selvyys siitä, onko turvapaikanhakijalla työnteko-oikeus vai ei. Työnantajalla on varmistautumisvelvoite siitä, että ulkomaalaisella työntekijällä on oikeus tehdä työtä Suomessa (ulkomaalaislain 86 a §). Käytännön vaikeudet työnteko-oikeuden selvittämisessä voivat johtaa siihen, ettei tarjolla olevaan työhön oteta turvapaikanhakijaa, joka muuten täyttäisi työpaikan edellytykset.

Turvapaikanhakijoiden työnteon estäminen pisimmillään jopa kuudeksi kuukaudeksi ei ole tarkoituksenmukaista eikä perusteltua. Vähintään karenssia tulisi arvioida suhteessa sen esitettyyn tarkoitukseen. Turvapaikanhakijoiden määrät ja turvapaikkamenettelyyn kohdistuvat paineet ovat nykyisin olennaisesti erilaiset kuin mitä ne karensseista säädettyinä ovat olleet. Siksi karenssia pitäisi arvioida nykyhetken tiedoin kriittisesti.

Tilanteessa, jossa Suomessa on yhä enemmän tarvetta ulkomaalaiselle työvoimalle, ei turvapaikanhakijoiden eikä muiden maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia tule rajoittaa tarpeettomasti. Työllistymistä olisi päinvastoin edistettävä aktiivisesti.

Saatavuusharkinnan poisto työntekijän jatko-oleskeluluvalta on kannatettava

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös ulkomaalaislain 83 §:ää. Muutoksella poistettaisiin TE-toimiston saatavuusharkinta siinä tilanteessa, jossa Suomessa vähintään vuoden työntekijän oleskeluluvan nojalla työskennellyt EU:n ulkopuolisista maista tuleva ulkomaalainen hakee jatkolupaa toisen ammattialan työhön.

Suomen Yrittäjät pitää muutosehdotusta erittäin kannatettavana. Ammatillisen liikkuvuuden varmistaminen on erityisen tarpeellista siinä tilanteessa, jossa ulkomaalainen työntekijä on jo työskennellyt Suomessa työntekijän oleskeluluvan turvin. Saatavuusharkinta soveltuu ylipäänsä huonosti ulkomaalaisen työvoiman käyttöön, sillä se vaikeuttaa työvoiman saatavuutta ja hidastaa työlupaprosessia. Siten toimet, joilla saatavuusharkinta poistetaan edes osittain, ovat kannatettavia.

Muutoksen vaikutukset jäänevät kuitenkin hyvin vähäisiksi, sillä alanvaihtajia on jatkolupaa hakevista vain pieni osa. Ulkomaalaisen työvoiman tarjontaa voitaisiin tehokkaammin parantaa ja kohtaanto-ongelmaa lieventää luopumalla ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentin 1-2 kohdissa säädetystä saatavuusharkinnasta kokonaan.

Kunnioitavasti
Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
asiantuntija, OTM